

individuele deelnemers aan hiphopcultuur is dermate divers dat ze op geen enkele manier als een gemeenschap kan worden benoemd, op welke manier men dat begrip ook herinterpreteert of uitrekt.

Omgekeerd kan een ware gemeenschap nauwelijks een cultuurleven bezitten. Een amateurtoneelgezelschap op een middelbare school, dat niets dan bedorven kluchten produceert omdat het repertoire van de dienstdoende regisseur-leerkracht niet verder reikt, kan door een ontzettend sterke samenhang bezield zijn terwijl men zich toch in bochten zal moeten wringen om er enige culturele uitstraling aan toe te schrijven. Of wat te denken van de vele niet-culturele betekenissen waarin het woord gemeenschap vandaag, al dan niet overdachtelijk, wordt gebruikt? Denk aan de 'community' van softwareontwikkelaars op een bepaald platform (bv. de Linux community of de reclamewebsite van het nieuwe Windows Vista). Om de hypothese te redden dat cultuur en gemeenschap organisch gelieerd zouden zijn moet men alles tot cultuur verklaren, maar dan verliest een op die hypothese gefundeerd cultuurparticipatiebeleid elke mogelijke focus. Eender welke groepering die een 'culturele' doelstelling weet te bedenken – met wat hulp van Klemm is dat niet zo moeilijk – zou in die logica substantieel betoelaagd moeten worden.

Wat kan men als remedie voorstellen voor de ongeschikte fundering en het archaïsche taalgebruik dat het kabinet Cultuur heeft gekozen voor zijn cultuurparticipatiebeleid? Hoe kan een sociocultureel beleid opgezet worden dat ontsnapt aan het register van de gemeenschapskunst? Laat me terugkeren naar het hierboven geschetste, historische portret. Ongetwijfeld bevindt het participatiebeleid zich veeleer aan de kant van de socialistische massakunst dan aan die van Nietzsche en Wagner. Zou men ook niet een stuk van de radicaliteit van dat socialistische project moeten terugvinden? De meest indrukwekkende resultaten van het participatiebeleid, zoals de sociaal-artistieke projecten gerealiseerd door Victoria Deluxe of De Unie der Zorgelozen, onderscheiden zich van de minder zinnige maatregelen (zoals de obsessie met drempelverlaging via betuttelende ticketsubsidies voor allerhande 'minderbedeelde' groepen) door

hun ongematigde, socialistische esthetica. Daarmee doel ik op de premisse van Roland Holst: kunst verwezenlijkt alleen dan ten volle haar utopische potentieel wanneer ze iedereen tot volwaardig producent declareert en de kunstcreatie per definitie begrijpt als een collectieve aangelegenheid. Eén wijziging lijkt mij onontbeerlijk. De taal van het cultuurparticipatiebeleid moet zichzelf zuiveren van alle referenties aan een geïdealiseerde gemeenschap. Men zou zichzelf een metafoorloze taal moeten opleggen, die geen vermelding toestaat van enigerlei 'levende' gemeenschappen, van een cultureel 'leven', of van elke andere organische beeltenis die al te zeer blijft vastzitten aan de concepties van de 19de eeuw. Anderzijds, hoe kan men blijven ijveren voor een rechtvaardige kunst, waarvan de producten niet langer 'documenten van barbarij' zouden zijn (dixit Walter Benjamin), zonder dat men beschikt over een begrip dat het utopische doel uitdrukt? Een begrip zoals gemeenschapskunst? Misschien moet het probleem anders worden geformuleerd. Indien we het definitief zonder gemeenschapskunst zouden moeten stellen, welke alternatieven zijn er dan denkbaar? Is er iets als een 'maatschappijkunst', om het in de termen van Tönnies' onderscheid te formuleren? Kan de door en door geadministreerde, vermarkte en technologisch dooraderde maatschappij dromen van een theater dat haar als sociaal én tegelijk antisociaal lichaam, past?

Bibliografie

- ANCIAUX, BERT, Beleidsnota Cultuur 2004-2009, www.vlaanderen.be.
- DERRIDA, JACQUES, *Le théâtre de la cruauté et la clôture de la représentation*, 1966, Seuil, Parijs. Idem, *L'Écriture et la Différence*, Seuil, Parijs, 1967.
- ETTY, ELSEBETH, *Henriette Roland Holst 1869-1952: Liefde is heel het leven niet*, Olympus, Amsterdam, 1996.
- KAHN, RICHARD en DOUGLAS KELLNER, *Global Youth Culture*, 2003, <http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/globalyouthcult.pdf>.
- MORTIER, ERWIN, *De kunst om nee te zeggen: Drie requiems en een hymne over het Vlaamse cultuurbeleid*, Rekto:Verso 3.19 (2006): 4-5, www.rektoverso.be.
- NIETZSCHE, FRIEDRICH, *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik*, Fritzsche, Leipzig, 1872, www.gutenberg.org.
- ROLAND HOLST-VAN DER SCHALK, HENRIËTTE, *De voorwaarden tot hernieuwing der dramatische kunst*, Brusse, Rotterdam, 1924.
- SAFRANSKI, RÜDIGER, *Nietzsche: Een biografie van zijn denken*, Olympus, Amsterdam, 2000. [Vert. van Nietzsches *Biographie seines Denkens* door M. Wildschut]